

МЕТОДИЧКИ ПРИРУЧНИК
за употребу
КЊИГЕ ПРИЧА „МИ”
у млађим разредима основне школе

Аутор:
проф. др САЊА БЛАГДАНИЋ

Сарадници:

ма МАРИЈА Максимовић

ма АНА Младеновић

СУЗАНА Мијушковић

др СЛАВИЦА Јашић

др МАРКО Милошевић

мр СНЕЖАНА Милошевић Јешић

БОЈАНА Маринковић

ПРИРУЧНИК ЈЕ НАСТАО У ОКВИРУ ПРОЈЕКТА „ШКОЛЕ ЗА ОЧУВАЊЕ ВОДЕ И СПРЕЧАВАЊЕ ПОПЛАВА”
КОЈИ УНИЦЕФ СПРОВОДИ У САРАДЊИ СА САВЕЗОМ УЧИТЕЉА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ.

СТАВОВИ И МИШЉЕЊА ИЗНЕТИ У ПРИРУЧНИКУ НЕ ОДРАЖАВАЈУ НЕОПХОДНО СТАВОВЕ УНИЦЕФ-а.

КЊИГА ПРИЧА „МИ” И МЕТОДИЧКИ ПРИРУЧНИК ЗА УПОТРЕБУ КЊИГЕ ПРИЧА „МИ” СУ ПРЕПОРУЧЕНИ ЗА УПОТРЕБУ У МЛАЂИМ РАЗРЕДИМА
ОСНОВНЕ ШКОЛЕ ПО МИШЉЕЊУ ЗАВОДА ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА БРОЈ 1613/2025 ОД 29.12.2025. ГОДИНЕ

КЛИМАТСКЕ ПРОМЕНЕ И ОДГОВОР НА ЊИХ У СРБИЈИ

Климатске промене су једна од најважнијих тема данашњице, а Србија није изузетак. Подаци са метеоролошких станица показују да се падавине и температуре мењају током последњих деценија, понекад на суптилан, а понекад на врло уочљив начин.

Када посматрамо падавине, видимо да се њихова количина мењала различито, у зависности од региона и годишњег доба. На годишњем нивоу већина станица бележи благи пораст кише, али он није био значајан. Зими је смањење било приметно у већем делу земље, нарочито у Панонској низији и на високим планинама. Пролеће је донело пад кише у Поморављу, док је западна Србија имала благо повећање. Лето је било обележено углавном позитивним трендовима, али без јасних доказа да су они трајни. Јесен је, напротив, показала повећање падавина у већем делу земље, са десет станица које су бележиле значајан раст.

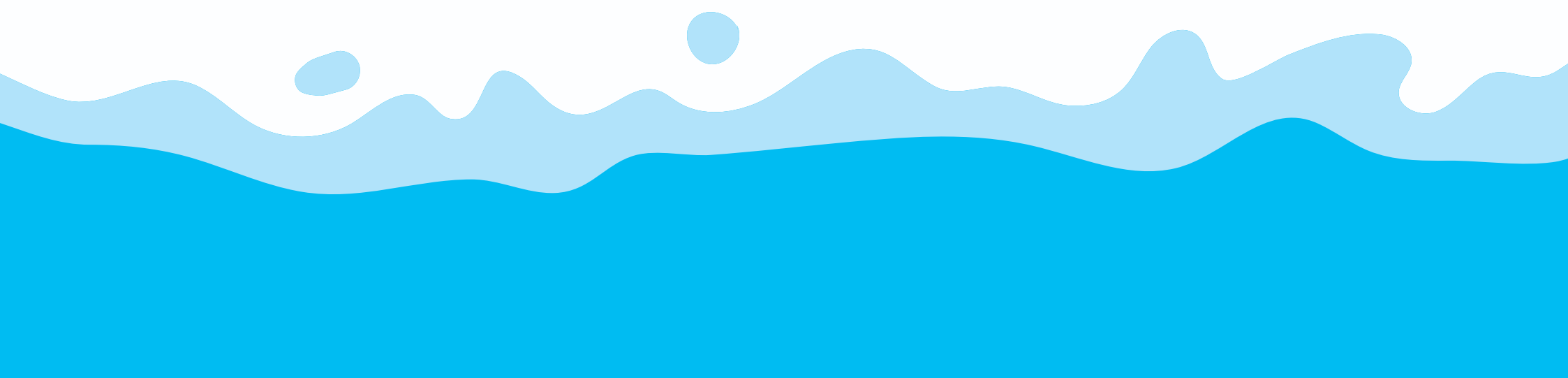
Када се посматрају појединачни месеци, падавине у Србији показују различите трендове – у неким областима бележи се пораст, а у другима пад, што је често условљено планинским карактеристикама и локалним климатским утицајима. У појединим месецима јављају се значајнији падови или пораст падавина, док у другима преовлађују блажи и безначајни трендови, распоређени широм земље.

Поред падавина, важан показатељ климатских промена је температура ваздуха. Подаци од средине 20. века до данас показују да је око 1989. године дошло до промене тренда. До те године Србија је имала хладнији период, а након ње је уследио топлији. На скоро свим станицама забележен је пораст температуре, што указује на јасну промену климе.

Ови резултати нису изоловани – слични трендови примећени су и у другим деловима Европе. Хладнији периоди у другој половини 20. века замењени су топлијим, што је постало општа карактеристика европске климе. За Србију то значи да се морамо прилагодити новим условима: летњим олујама, променама у падавинама и постепеном порасту температуре.

Климатске промене нису нешто што се дешава далеко од нас – оне су већ ту. Србија их осећа кроз кишу, снег, суше и топлотне таласе. Зато је важно да их разумемо и да се припремимо за будућност која ће бити све више обележена овим променама.

Припреме подразумевају адаптацију на климатске промене кроз смањење ризика и рањивости друштва, односно кроз прилагођавање постојећих система и инфраструктуре. Иако постоји много опција које могу помоћи у управљању будућим утицајима климе, њихова примена зависи од капацитета и начина доношења одлука. Последњих година примећен је напредак у свим секторима и деловима Србије, али он није равномерно распоређен и често је усмерен на краткорочне мере. Растућа свест јавности и политике

довела је до тога да велики број земаља, тиме и градова, укључи адаптацију у своје планове, што доноси додатне користи попут боље пољопривреде, здравља и очувања природе. Ипак, већина мера је малог обима, фрагментирана и недовољно финансирана, што посебно погађа становништво са нижим приходима. Зато се као кључни фактор у превенцији и заштити од климатских промена препознаје едукација. Она је та која треба да обезбеди формирање и јачање свести о ефектима климатских промена код ширег дела друштвене заједнице.

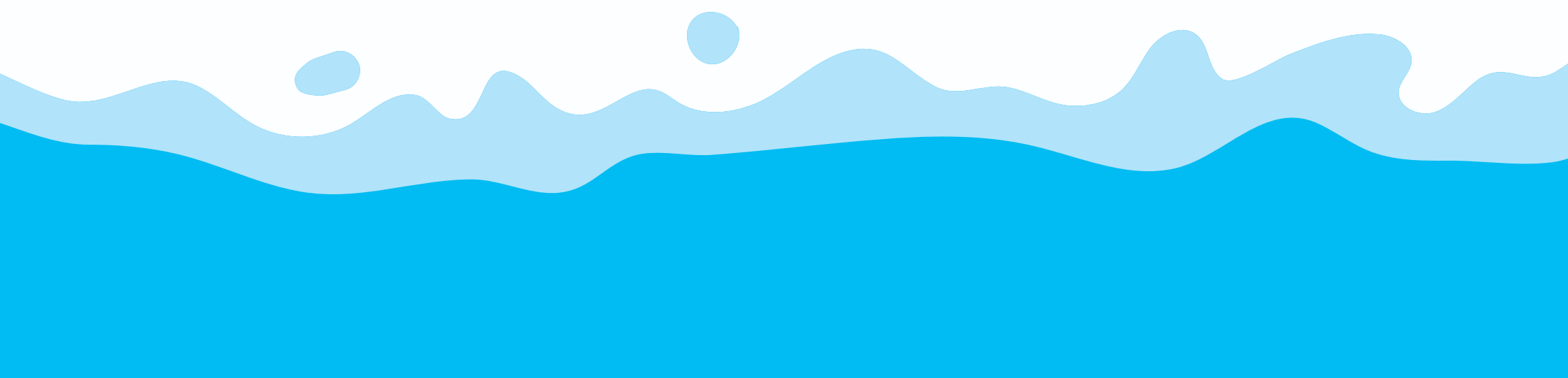
У Србији је успостављено формално образовање о природним непогодама па самим тим и климатским променама. Тај процес је започет 2017. године када су експлицитно дефинисани исходи учења у оквиру програма наставе и учења за предмете свет око нас и географија. Данас је ова тема уређена и стандардима образовних постигнућа за крај првог циклуса основног образовања, за крај основног образовања као и за крај средњег образовања (2024). Они су дефинисани кроз све нивое учења и специфичне предметне компетенције (СПК 1, 2 и 3). Стандарди, као и исходи учења постављени су тако да су усмерени ка превенцији, а не само реакцији. На тај начин ученици могу бити боље припремљени за изазове које доносе климатске промене.

Циљеви образовања и васпитања прописани Законом о основама система образовања и васпитања^[1] указују на значај и потребу образовања ученика у правцу развијања свести о важности одрживог развоја, еколошке етике, заштите и очувања природе и животне средине; развијање позитивних људских вредности, осећања солидарности, разумевања и конструктивне сарадње са другима; развијање компетенција за разумевање и поштовање права детета, људских права, грађанских слобода и способности за живот у демократски уређеном и праведном друштву, као и за снажање и активно учешће у савременом друштву које се мења.

Поред остваривања прописаних циљева, употреба Књиге прича „МИ” у настави може допринети остваривању прописаних кључних компетенција које се односе на развијање способности изражавања и тумачења концепата, мисли, осећања, чињеница и мишљења у усменој и/или писаној форми; способности ефикасног и конструктивног учешћа у друштвеном и радном животу; способности да се идеје претворе у акцију кроз креативност, иновативност и преузимање ризика, као и способност за планирање и управљање пројектима итд.

Када говоримо о наставним предметима у првом циклусу основног образовања и васпитања највиши степен повезаности са темама, догађајима, феноменима, проблемима које приче из књиге „МИ” доносе, огледа се у програму наставе и учења предмета свет око нас и природа и друштво. Поред тога, треба имати у виду да сви програми наставе и учења својим предметним циљевима, исходима, садржајима и упутствима за дидактичко-методичко остваривање програма и очекиваном наставничком аутономијом,

[1] Закон о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, број 88/2017, 27/2018, 10/2019, 27/2018, 6/2020, 129/2021, 92/2023 и 19/2025).

подразумевају да Ви као наставник имате слободу да у процесу наставе и учења пратите и реагујете у складу са природним и друштвеним променама, а све у односу на окружење и околности у којима ученици у различитим крајевима Србије живе. У том смислу климатске промене, као феномен глобалних размера чије се последице све више осећају и на нашем простору и у непосредном окружењу ученика, постају значајна тема наставе и учења у нашим школама.

Не постоји прописана норма у смислу временског периода или одређеног тренутка када би садржаји из књиге прича „МИ” могли да се користе у настави. Књига прича „МИ” нуди много материјала, а Ваша аутономија у планирању омогућава слободу да приче у процесу наставе и учења користите на најразличитије начине – од употребе на конкретном часу или једном његовом делу, преко тематско-интегративног дана/недеље до читавог пројекта на нивоу разреда, школе или локалне заједнице.

Климатске промене су, дакле, део свакодневног живота људи. Њихов утицај је велики и одражава се на појаве као што су суше, поплаве, проблем екстремних врућина, несташица воде. Наша деца на својој кожи већ осећају утицај климатских промена кроз повећане дневне температуре током летњих месеци, смањење падавина током кишних месеци, изостајање снега ком се посебно радују итд. У том смислу, реалне приче из књиге „МИ” могу бити корисно средство за рад у млађим разредима основне школе ради учења о климатским променама – од сагледавања узрока и последица до потребних људских поступака и могућих акција у превенирању климатских промена, проактивног деловања и одговорности појединца, локалне заједнице и државе.

Овај Приручник припремљен је с намером да Вам пружи помоћ и подршку у имплементацији садржаја о климатским променама кроз употребу Књиге прича „МИ”.

ЗАШТО ПРИЧЕ У УЧЕЊУ О... КЛИМАТСКИМ ПРОМЕНАМА

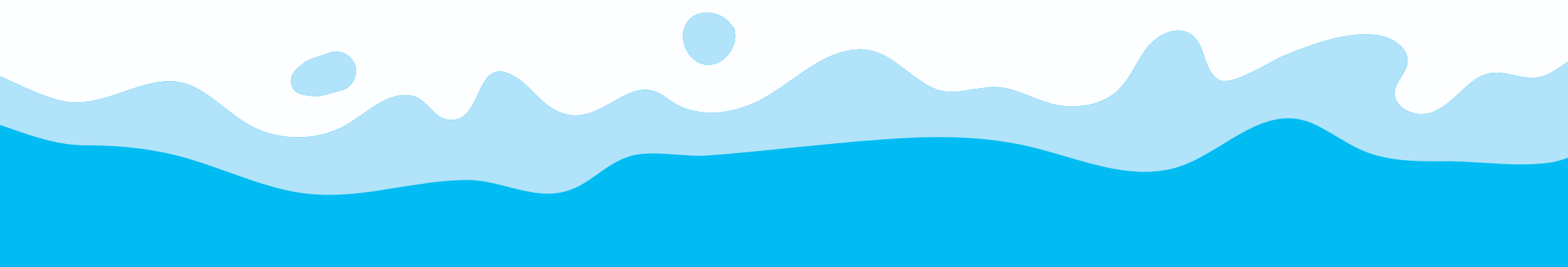
Приче су не само део детињства, него и свакодневног живота одраслих. Када нам неко исприча шта му се догодило, он или она нам прича причу – од тренутка када је све почело, шта се десило, како се све завршило. Без обзира да ли приче читамо, или нам их неко прича, оне су један од омиљених начина релаксације и забаве. У чему је магија приче – у урањању у неки други, имагинарни свет, у ишчекивању онога што ће се десити, у уживљавању у судбине ликова, у сликовитости... или све наведено и још понешто? У случају прича у овом приручнику, реч је о причама које користимо за учење о неком научном феномену. У њима се презентују информације о климатским променама у наративној форми.

Приче у овој књизи су стварне, представљају сведочења људи који су се суочили са последицама природних непогода и климатских промена. Писане су у првом лицу једине, што доприноси лакшем уживљавању деце у проблеме о којима се прича и развијању емпатије. Бројне студије су показале да излагање ученика информацијама често не утиче (у довољној мери) на њихове ставове и уверења. Тај утицај је присутан у већој мери када су у преношење информација ка ученицима укључене и емоције. Наратори су често деца или млади људи, труднице или особе из различитих осетљивих група, што подстиче повезивање ученика са причом и њихов емотивни одговор. Иако је реч о сведочењима људи који живе у Азији, у специфичним климатским условима, изазови са којима се суочавају и начини њиховог решавања имају глобалну димензију. Због тога је ова књига примерена и ученицима са нашег поднебља.

Приче које су пред Вама немају уобичајену структуру – увод, заплет и расплет. Наиме, прва два сегмента су углавном присутна, док разрешења проблема нема у дословном смислу речи, пошто ни свет, у овом тренутку, нема решење за климатске промене. Овде се расплети називају, често су то мале „победе“ обичних људи или планови за будућност који би могли да доведу до побољшања стања животне средине и квалитета живота људи. Дакле, завршетак приче је отворен и оставља простор за разговор са ученицима, креирање и тестирање акција у локалном окружењу.

Овај приручник нуди не само збирку прича, већ и активности које могу да уследе након (или чак пре) читања приче. Прича може да буде језгро око ког се гради остатак часа, али и подстицај за активности које следе. Можете да је прочитате ученицима у целини или из делова, може да буде основа за дискусију, писање извештаја о одређеном природном (еколошком) феномену или креирање сопственог решења примереног локалној средини у којој ученик живи. Изабрали смо шест прича из сваког од три дела ове књиге и разрадили могуће активности са ученицима које могу да буду модели рада и за остале приче.

Овај приручник је прилика да Вас подсетимо и на неке друге материјале који су у претходном периоду објављени на српском језику, а односе се на суочавање са климатским променама и природним непогодама. Зато се у активностима које прате изабране текстове налазе и предлози активности који су потекли из ових материјала.

Прича 1

Жена са визијом

Еколошки проблем у фокусу:

Природне непогоде

Остали аспекти:

Родна равноправност, улога жена у друштву, грађански активизам

О чему прича прича?

Овај текст помаже у промовисању улоге жена у функционисању друштва у прошлости и садашњости. Контекст је прича о природној непогоди (торнаду) и девојци која се суочила са овом појавом и опоравком друштва након ње, уз суочавање са улогом жене као слабијег пола. Прича је прилика да се осветли значај жена у друштву, како у садашњости, тако и у прошлости. Како би прича била личнија, учитељ (заједно са ученицима) може да осмисли име за девојку о којој говори ова прича.

Шта су природне непогоде?

Природне непогоде су изненадни догађаји настали услед интензивних природних процеса који прекидају одвијање редовних животних активности, узрокују жртве, губитак или штету имовине у мери која превазилази способност заједнице да их сама отклони, без помоћи (Приручник Како се заштитити од природних непогода, СУРС и УНИЦЕФ, према UNISDR, 2009). Не можемо их спречити, али можемо научити како да се заштитимо и да помогнемо другима када се десе. Број природних непогода је из године у годину у порасту и тако расте и број становника који су изложени ризицима од њих. Природне непогоде су: земљотреси, поплаве, клизишта, атмосферске непогоде (олује, шумски пожари, екстремне температуре, суше итд), снежне лавине и др.

Узраст:

3. и 4. разред

Наставни предмети:

Свет око нас/природа и друштво, грађанско васпитање, српски језик, ликовна култура

Након читања текста, учитељ може да реализује са ученицима неку од предложених активности које су приказане у односу на своју тежину, од најлакших ка најтежим:

Разред: 2/3

Назив и опис активности:

Насеље пре и после јаког ветра – после читања приче и разговора о њеном садржају и томе како су га доживели, ученици могу да илуструју изглед дела насеља пре и после јаког ветра, а након разговора о последицама које могу изазвати овакви ветрови. Као основа за илустровање, може им послужити ова прича или извештаји о последицама јаког ветра у њиховој околини и фотографије настале тим поводом. Ово је добра прилика да се додатно утврди значење речи некада и сада, прошлост и садашњост.

Образовни стандарди на које се активност односи:

СРП.001.О.3.7. Износе лични доживљај прочитаног текста; повезују поступке ликова са животним искуством преиспитујући своје поступке; развијају отпорност и самопоуздање.

ПД.001.О.1.11. Идентификују изворе опасности по живот и здравље људи и објашњавају основне мере заштите.

ПД.001.О.2.2. Користе препоручени извор информација за прикупљање података о природним и друштвеним феноменима.

ПД.001.С.2.4. Представљају спроведено истраживање – писано, усмено, помоћу ленте времена и/или цртежом, укључујући и коришћење ИКТ-а.

Разред: 3

Назив и опис активности:

Врсте ветрова – иако се прича односи на торнадо који није ветар карактеристичан за наше крајеве, он може да буде повод да се разговара о ветровима који дувају у нашим крајевима, њиховој јачини и евентуалним последицама које могу да оставе на људе и њихово окружење. Пошто су олујни ветрови чести у последње време, било би добро позвати се на искуство ученика и/или пронаћи текстове из медија (са интернета) који су писали о таквом догађају из краја у ком ученици живе. Упознавање са врстама ветрова је добра прилика за богаћење речника ученика (лахор, поветарац, олујни ветар, оркански ветар, кошава као ветар да Ви као наставник имате за наше крајеве и сл). Текстове примерене узрасту ученика можете пронаћи и у старим уџбеницима и читанкама за Познавање природе и друштва.

Образовни стандарди на које се активност односи:

СРП.001.О.2.5. Издвајају и репродукују информације експлицитно исказане у краћим текстовима као и непознате речи и изразе, траже објашњење у доступним изворима.

СРП.001.О.3.5. Изводе директне закључке о догађајима, поступцима и осећањима ликова и размењују их са вршњацима; проширују фонд речи мање фреквентним речима ради квалитетнијег изражавања и разумевања других.

ПД.001.О.1.11. Идентификују изворе опасности по живот и здравље људи и објашњавају основне мере заштите.

ПД.001.О.2.3. Описују природне и друштвене појаве и процесе на основу непосредног посматрања.

ПД.001.О.3.2. Усвајају навике које доприносе безбедности, заштити и очувању животне средине, сопственог здравља и здравља других.

Ресурс:

► <https://meteoosmatranja.blogspot.com/2013/07/ako-ne-mozes-da-izmeris-vetar-mozes-da.html>

Разред: 4

Назив и опис активности:

Улога жена у прошлости – Овај текст представља добру прилику да се отвори питање улоге жена у прошлости Србије, а која је често била невидљива. Када се ради о прошлости, наставни садржаји у природи и друштву су такви да су у фокусу владари (мушког пола) и ратни догађаји који су пресудно утицали на развој државе Србије. Овој проблематици може се приступити из два аспекта. Први је невидљива улога жена – током ратних догађаја су очувале децу и домаћинство, радиле у фабрикама оружја, кувале и шиле одећу за војнике, а након ратова су учествовале у обнови порушеног (докази за то могу се пронаћи и на фотографијама насталим после Другог светског рата). Други аспект односи се на знамените (али мање познате) жене из наше историје. У том смислу, ученицима се може пружити прилика да истраже жене из Србије које су урадиле нешто што се у њихово време (па и данас) сматрало непримереним за жене – са чиме су се суочиле, како су се избориле за свој положај, зашто је то важно за нас данас. У том смислу, предмет истраживања и дискусије могу да буду: Милунка Савић (девојка преобучена у мушкарца која је отишла у рат), Драга Љочић (прва жена лекар), Даница Томић (прва жена пилот), краљица Марија Карађорђевић (прва жена која је возила аутомобил), Катарина Ивановић (прва академска сликарка). Такође, ученици могу да истраже по којим женама улице, школе и друге установе носе назив. На интернету можете пронаћи бројне текстове о овим историјским личностима и изабрати оно што сматрате примереним за Ваше ученике.

Образовни стандарди на које се активност односи:

СРП.001.С.1.3. Усмено и писано препричавају, причају, описују и учествују у разговору на задату тему; у писаном изражавању примењују правописна правила.

СРП.001.С.3.6. Сналазе се у литератури и другим изворима сазнања.

ПД.001.С.1.7. Објашњавају везу између прошлости и садашњости на примерима из свакодневног живота.

ПД.001.С.2.7. Прикупљају податке о прошлости помоћу различитих историјских извора и на основу тога формулишу краћа објашњења.

Ресурс:

► <https://www.mod.gov.rs/lat/16998/milunka-savic16998>

Разред: 4

Назив и опис активности:

Равноправност мушкараца и жена (родна равноправност) – Повезујући са претходном активношћу, или независно од ње, ова прича може да послужи и као подстицај за дискусију, посебно са ученицима четвртог разреда, о мушким и женским занимањима, мушким и женским пословима у кући, мушким и женским играчкама – односно о родној (не)равноправности. Такође, дискусија се може свести само на улогу жена у екстремним догађајима, као што су поплаве, олујно невреме, земљотреси и сл. У том смислу може се заједно са ученицима истражити које службе нам помажу приликом најаве, у току и након екстремних догађаја (метеоролози, медији, полиција, ватрогасци-спасиоци, комуналне службе, здравствени радници итд.) – и постоје ли жене које се баве пословима у тим службама. Уколико постоји могућност, нека од тих жена може да буде гост (уживо или онлајн) и/или њене колеге могу да сведоче о њиховој улози у тим ситуацијама.

Образовни стандарди на које се активност односи:

СРП.001.С.1.3. Усмено и писано препричавају, причају, описују и учествују у разговору на задату тему; у писаном изражавању примењују правописна правила.

ПД.001.С.2.3. Користе различите изворе информација, мерне инструменте и другу опрему за прикупљање података и креирају белешку о природним и друштвеним феноменима по задатој структури.

ПД.001.С.2.4. Представљају спроведено истраживање – писано, усмено, помоћу ленте времена и/или цртежом, укључујући и коришћење ИКТ-а.

ПД.001.Н.3.1. Аргументују своје идеје и доносе закључке о процесима и појавама у природи и друштву који су засновани на научним чињеницама.

Разред: 3/4

Назив и опис активности:

Улога образовања у превенцији и суочавању са екстремним догађајима – из овог угла могу се анализирати различити делови текста – учење о олуји, пожару, земљотресу, на основу књига и личног искуства (први пасус), образовање/информисаност као основа за предузимање даљих корака – повезивање грађана са групама које се баве овим проблемом (трећи пасус). Тако се након читања првог пасуса ученицима могу поставити следећа питања: *Да ли је девојчица нешто знала о торнаду пре него што се суочила са њим? Како је стекла та знања? Да ли јој је то било довољно да правилно поступи када је почео торнадо? Ко јој је и како помогао? Након трећег пасуса: Шта је девојка одлучила да уради након што је много више научила о спречавању природних катастрофа и проблему животне средине? Шта мислиш о тој њеној идеји? Да ли би и шта ти другачије урадио/урадила?*

Образовни стандарди на које се активност односи:

СРП.001.С.3.9. Проналазе решења за животне ситуације свесни веза између узрока и последица (одговоран однос према здрављу, безбедност, друштвено ангажовање, еколошка свест итд.).

СРП.001.Н.3.4. Решавају проблеме, упоређују и образлажу догађаје кроз процену узрока и последица у свакодневном животу; формирају се као моралне личности које познају и негују општеприхваћене људске и друштвене вредности.

ПД.001.Н.1.3. На примерима блиским њиховом искуству процењују утицај природних процеса на друштвена збивања, као и друштвених збивања на промене у природи.

ПД.001.Н.3.2. Решавају проблеме и доносе одговорне одлуке у свакодневним животним ситуацијама употребом стечених знања.

Разред: 4

Назив и опис активности:

Информисање локалне заједнице – значај информисања и едукације локалне заједнице о екстремним догађајима и њиховој превенцији представља један од начина да се умањи штета и евентуалне жртве. Из тог разлога, пажња ученика може посебно да буде усмерена на трећи пасус текста, односно на дискусију о томе шта је девојка из текста урадила за своје суграђане и због чега је то важно. Заједно са ученицима се може истражити да ли се (и како) људи у њиховој локалној заједници припремају за могуће екстремне догађаје и ако не, ко би то могао да уради. Да ли се у школи припремају за такве догађаје – постоји ли увежбавање начина на који напуштамо школу у случају пожара, шта радимо ако дође до земљотреса и слично.

Образовни стандарди на које се активност односи:

СРП.001.Н.1.2. Читају и критички промишљају, издвајају и повезују релевантне изворе и информације, уочавају различите перспективе и гледишта аутора, као и сврху текста.

СРП.001.Н.2.2. Промисљају о комплексним информацијама из различитих делова текста и различитих извора, раздвајају чињенице од интерпретације, процењују релевантност, упоређују, тумаче и интегришу информације приказане на различите начине (графикон, дијаграм, илустрација, фотографија, звук и анимација).

ПД.001.Н.3.1. Аргументују своје идеје и доносе закључке о процесима и појавама у природи и друштву који су засновани на научним чињеницама.

ПД.001.Н.3.3. Предлажу акције у оквиру школе и локалне заједнице и доприносе њиховој реализацији.

Још занимљивих идеја и активности о природним непогодама:

Приручник за учитеље
КАКО СЕ ЗАШТИТИТИ ОД ПРИРОДНИХ НЕПОГОДА

Спасојеве осмосмерке (стр. 147)
Ребуси (стр. 151–153)
Прича у сликама (стр. 158)
Понашање у ванредним ситуацијама (стр. 166)
Еко-календар (стр. 172)
Слика и звук (стр. 178)
Асоцијације (стр. 183)

КЛИМАТСКЕ КАРТИЦЕ ЗА ДЕЦУ

Мисија 5: Временске непогоде – повезивање
Мисија 11: Време је за причу – акције против климатских промена

Прича 2

Моја летња ноћна мора

Еколошки проблем у фокусу:

Екстремне температуре, несташница воде

Остали аспекти:

Понашање људи као узрок климатских промена (сеча дрвећа)

О чему прича прича?

Овај текст помаже у разумевању утицаја и повезаности летњих врућина, суше и несташнице воде на живот људи. У причи је изражена забринутост тинејџера у погледу личне и судбине заједнице услед оваквих прилика, као и критички однос према поступцима људи који су утицали на ове проблеме. Прича је прилика да се сагледа проблем екстремних врућина, суше и несташнице воде из перспективе ситуације у Србији, која се са овим проблемом такође суочава током последњих година. Тиме прича добија на актуелности и релевантности за ученике, а помаже и сагледавању глобалне димензије овог еколошког проблема.

Шта су екстремне температуре?

Периоди екстремних температура и суше су атмосферске непогоде које трају дуже и настају услед одређених синоптичких ситуација и дужег задржавања топлог или хладног ваздуха изнад неке територије. Екстремне температуре могу се јавити у готово сваком месту на Земљи. Оне представљају температуре ваздуха које у већој мери одступају од просечних вредности измерених за одређени период (дан или месец). Суша је недостатак падавина у одређеном временском периоду, али и стање негативног биланса између падавина и испаравања у одређеној области.

Узраст:

2, 3. и 4. разред

Наставни предмети:

Српски језик, свет око нас/природа и друштво, математика, грађанско васпитање, ликовна култура

Након читања текста, учитељ може да реализује са ученицима неку од предложених активности које су приказане у односу на своју тежину, од најлакших ка најтежим:

Разред: 2/3

Назив и опис активности:

Израда постера о штедњи воде – Након читања текста и разговора са ученицима о летњим врућинама у нашим крајевима (видети активност Летње врућине – паралела са ситуацијом у Србији), може се отворити питање суше и несташице воде које се појављују заједно са екстремним врућинама. Ово може да буде увод у причу о штедњи воде, односно о начинима на које деца у школи могу да уштеде воду. Као продукт може да настане постер (у папирном или дигиталном формату) који би био постављен у школи на видљиво место.

Образовни стандарди на које се активност односи:

СРП.001.О.3.5. Изводе директне закључке о догађајима, поступцима и осећањима ликова и размењују их са вршњацима; проширују фонд речи мање фреквентним речима ради квалитетнијег изражавања и разумевања других.

ПД.001.С.2.4. Представљају спроведено истраживање – писано, усмено, помоћу ленте времена и/или цртежом, укључујући и коришћење ИКТ-а.

ПД.001.О.3.2. Усвајају навике које доприносе безбедности, заштити и очувању животне средине, сопственог здравља и здравља других.

Ресурс:

► [Научимо о значају чисте воде](#)

Разред: 3/4

Назив и опис активности:

Топло, вруће, спарно – богаћење речника. Ова прича може да буде добра полазна основа за богаћење речника на тему временских прилика током лета. Ученицима се може дати задатак да у тексту подвуку све речи које се односе на временске прилике током лета и последице таквих временских прилика (врућина, топло време, несташица воде). Те речи ће бити језгра око којих се формирају гроздови речи које се односе на исте или сличне феномене. На пример, за реч врућина могу се везати речи: топло време, врело, спарно, жега, тропске ноћи итд. Ученици предлажу нове речи, разговара се о њиховом значењу и учитељ додаје нове речи, по потреби.

Образовни стандарди на које се активност односи:

СРП.001.О.1.5. Владају техником читања ћириличног и латиничког текста и разумеју информације експлицитно исказане у краћим уметничким и неуметничким текстовима (линеарним и нелинеарним) идентификујући речи и изразе који су им непознати.

СРП.001.О.2.5. Издвајају и репродукују информације експлицитно исказане у краћим текстовима као и непознате речи и изразе, траже објашњење у доступним изворима.

Разред: 3/4

Назив и опис активности:

Летње врућине – паралела са ситуацијом у Србији. Иако прича Моја летња ноћна мора говори о ситуацији у далекој земљи, овај еколошки проблем је глобалан. Екстремне врућине представљају проблем са којим се Србија све више суочава последњих неколико година. Зато се након читања приче са ученицима може разговарати о томе да ли су приметили да су и у нашим крајевима велике врућине лети – како су се понашали прошлог лета током врућина, да ли су договорили нешто са родитељима (на пример, не боравимо напољу од 11:00 до 17:00, носимо флашицу воде са собом, облачимо одећу светлих боја и сл.). Разговарати са ученицима о значењу термина који се чују у медијима током летњих врућина, као што су топлотни талас, наранџасти или црвени метео-аларм, тропске ноћи. Ученици (или неки од њих) могу истражити на интернету колико топлотних таласа је било прошлог лета у Србији, колико дана су трајали, колико тропских ноћи је забележено, колика је била максимална температура у нашем насељу, а колика у Србији и сл. Прикупљени подаци могу се представити на различите начине – у форми постера, графикана, цртежа и сл.

Образовни стандарди на које се активност односи:

СРП.001.С.1.3. Усмено и писано препричавају, причају, описују и учествују у разговору на задату тему; у писаном изражавању примењују правописна правила.

СРП.001.С.2.2. Одређују значења непознатих речи и фразеологизама на основу ситуације и контекста у којем су употребљени, издвајају делове текста који су им нејасни, траже објашњење и прикупљају додатне информације из различитих извора.

ПД.001.С.3.1. Користе научне чињенице приликом изношења идеја и закључака.

МАТ.001.С.3.5. Представљају дате податке графички и табеларно и преводе их из једне у другу форму.

ПД.001.Н.2.2. Анализирају једноставно приказане податке и информације (табеле, графикони) да би уочили обрасце и односе у изучаваним феноменима.

ПД.001.С.2.1. У процесу сазнавања упоређују своја искуства са научним чињеницама.

Ресурси:

- ▶ [Препоруке за понашање током топлотног таласа](#)
- ▶ [Метео аларм и боје](#)
- ▶ [Приручник за учитеље КАКО СЕ ЗАШТИТИТИ ОД ПРИРОДНИХ НЕПОГОДА \(стр. 43-44, 53-54\).](#)

Разред: 3/4

Назив и опис активности:

Суша и несташица воде у Србији – Након читања текста, ученици се могу усмерити ка дискусији о томе да ли постоје суша и несташица воде у Србији. Уколико је могуће, организовати разговор са људима са села који примењују пресушивање бунара и потока који су претходних година имали много више воде. И у многим приградским насељима уводе се летње рестрикције воде. Уколико је било таквих случајева у окружењу, разговарати са ученицима са каквим проблемима су се људи суочавали током несташица воде (вода за пиће може да се купи, али не може да се купи довољно воде за све потребе), како су долазили до воде (куповина воде за пиће, чекање у реду за воду из цистерне и сл.). Направити паралелу са ситуацијом описаном у причи. Разговарати и о несолидарности и неодговорности неких људи који заливају баште, перу аутомобиле током сушних месеци, а њихови суграђани због тога не добијају довољне количине воде. Уколико немате примере или сведоке из краја, понуђени ресурси могу да буду од помоћи. Можете и да у интернет претраживач унесете кључне речи *штедња воде, рестрикције* (и назив места/општине) у којој се налази школа и доћи ћете до података о Вашој локалној средини.

Образовни стандарди на које се активност односи:

СРП.001.С.1.3. Усмено и писано препричавају, причају, описују и учествују у разговору на задату тему; у писаном изражавању примењују правописна правила.

СРП.001.С.1.5. Идентификују битне информације у линеарном и нелинеарном тексту.

СРП.001.С.3.9. Проналазе решења за животне ситуације свесни веза између узрока и последица (одговоран однос према здрављу, безбедност, друштвено ангажовање, еколошка свест итд.).

ПД.001.О.3.1. Испољавају радозналост за свет који их окружује, односно за различите научне области.

ПД.001.О.3.2. Усвајају навике које доприносе безбедности, заштити и очувању животне средине, сопственог здравља и здравља других.

ПД.001.С.2.2. Прате и објашњавају једноставне природне и друштвене појаве и процесе и на основу тога доносе закључке.

Ресурси:

- ▶ [Научимо о значају чисте воде](#)
- ▶ [Општина Гроцка, Апел за штедњу воде](#)

Разред: 3/4

Назив и опис активности:

Колико су зелене површине важне током летњих врућина у насељима? – Усмерити пажњу ученика на трећи параграф приче који се односи на поступке људи који утичу на веће врућине. Задатак ученика је да идентификују те поступке у тексту (недисциплина људи, непланска сеча дрвећа). Након идентификовања непланске сече дрвећа може се спровести активност базирана на мерењу температуре током једног сунчаног дана, најбоље између 12:00 и 14:00, током септембра, маја или јуна. Собним термометром ученици мере и читавају температуру на исти начин – на пример, један метар изнад површине тла постави се термометар на дрвену подлогу (штап на чији врх је причвршћена дашчица на коју се поставља термометар) и након пет минута читава се температура. Термометар се може поставити у хлад дрвета, у хлад који прави зграда, директно изложен сунцу на трави, директно изложен сунцу на бетону, испод полупрозрачне заштите (лист папира) и сл. Очитане температуре ученици уписују у табелу или цртају графикон, а затим пишу закључак на основу анализе прикупљених података – У насељу, пријатније је током лета боравити уколико има више површина под...

До занимљивих информација о стратегијама расхлађивања градова током лета можете доћи ако у интернет претраживач унесете кључне речи *климатске промене, расхлађивање градова*.

Образовни стандарди на које се активност односи:

СРП.001.Н.3.4. Решавају проблеме, упоређују и образлажу догађаје кроз процену узрока и последица у свакодневном животу; формирају се као моралне личности које познају и негују општеприхваћене људске и друштвене вредности.

СРП.001.С.2.6. Проналазе информације користећи основне делове текста и књиге и издвајају тражене формалне елементе уметничког и неуметничког текста.

МАТ.001.С.3.5. Представљају дате податке графички и табеларно и преводе их из једне у другу форму.

ПД.001.С.2.3. Користе различите изворе информација, мерне инструменте и другу опрему за прикупљање података и креирају белешку о природним и друштвеним феноменима по задатој структури.

ПД.001.Н.2.1. Групишу/класификују прикупљене податке и у дискусији са другим ученицима доносе закључке.

Ресурс:

- ▶ [УНИЦЕФ вебинар Школа родитељства - Безбедно кроз топлотне таласе](#)

Разред: 3/4

Назив и опис активности:

Појилица за псе луталице и друге животиње – током врућина посебно су угрожени пси луталице и друге животиње у градским срединама, као и домаће и дивље животиње у селима и у природи. Сагледавање суше као глобалног феномена који погађа и наше крајеве, и последица суше може се наставити кроз читање новинских извештаја и разговор о ситуацији у Србији 2025. године када је током лета велики број стоке и дивљих коња остао без воде на Сувој планини. Уколико ученици живе у урбаној средини, може се указати на проблем суше и врућина за псе/мачке луталице и друге градске дивље животиње (Како голубови, врапци, пси, мачке које живе на улицама нашег места долазе лети до воде? Како им можемо помоћи?). У складу са тим, током лета 2025. године била је актуелна кампања И ми смо жедни, током које су грађани подсећани на градске животиње и њихове потребе путем билборда (Слика 1).

Слика 1. Кампања *И ми смо жедни*

Ученици могу пронаћи на интернету препоруке из ове кампање и прочитати их, а затим направити распоред дужности у овом смислу. Такође, на часовима ликовне културе може се организовати израда једноставне појилице за градске животиње, уз коришћење доступне амбалаже (Слика 2). И у овом случају је потребно да ученици договоре поделу дужности (преглед и допуњавање воде, чишћење појилице).

Образовни стандарди на које се активност односи:

СРП.001.С.1.5. Идентификују битне информације у линеарном и нелинеарном тексту.

СРП.001.С.3.9. Проналазе решења за животне ситуације свесни веза између узрока и последица (одговоран однос према здрављу, безбедност, друштвено ангажовање, еколошка свест итд.).

СРП.001.Н.3.4. Решавају проблеме, упоређују и образлажу догађаје кроз процену узрока и последица у свакодневном животу; формирају се као моралне личности које познају и негују општеприхваћене људске и друштвене вредности.

ПД.001.Н.1.1. Објашњавају узрочно-последичне односе у конкретним природним процесима и појавама.

ПД.001.Н.3.2. Решавају проблеме и доносе одговорне одлуке у свакодневним животним ситуацијама употребом стечених знања.

ПД.001.Н.3.3. Предлажу акције у оквиру школе и локалне заједнице и доприносе њиховој реализацији.

Слика 2. Појилица за животиње

Још занимљивих идеја и активности о природним непогодама:

Приручник за учитеље
КАКО СЕ ЗАШТИТИТИ ОД ПРИРОДНИХ НЕПОГОДА

Нека златна правила (стр. 150)

Ребуси (стр. 152)

Пронађи излаз из лавиринта, игра „Хазард“/опасност (стр. 170–171)

Магична кутија (стр. 173)

Откривалица (Фото-откривање) (стр. 187)

КЛИМАТСКЕ КАРТИЦЕ ЗА ДЕЦУ

Мисија 5: Временске непогоде – повезивање

Мисија 6: Утицај климатских промена на људе широм света

Прича 3

Жеђи, нестани...

Еколошки проблем у фокусу:
Несташица пијаће воде

Остали аспекти:

Улога локалне заједнице у решавању еко-проблема,
допринос различитих (осетљивих) група – жене/труднице

О чему прича прича?

Ова прича представља сведочење жене, труднице о суочавању са несташицом воде која је настала као последица сече дрвећа и екстремних врућина. Као таква, представља усмени (историјски) извор о проблему о ком сведочи. Прича из угла труднице, као осетљиве друштвене групе, требало би да подстакне емпатију ученика и уживљавање у ситуацију описану у причи. Као и свуда, руралне, неразвијене средине поново се приказују као посебно угрожене. Прича представља добру основу за сагледавање проблема и могућих различитих решења.

Шта је несташица пијаће воде?

Несташица пијаће воде представља ограничен приступ безбедној води за пиће, као и за обављање основне хигијене код куће, у школама и здравственим установама. Када воде има мало, канализациони системи могу да откажу, што увећава претње за ширење болести, попут колере. Такође, у ситуацијама несташице, вода постаје све скупља. Иако може бити последица различитих фактора, јасно је да климатске промене и људски фактор у све већој мери доводе до несташице пијаће воде. Скоро две трећине светске популације преживљава озбиљну несташицу воде најмање једном месечно, сваке године (УНИЦЕФ, 2025).

Узраст:

3. и 4. разред

Наставни предмети:

Српски језик, свет око нас/природа и друштво, грађанско васпитање

Након читања текста, учитељ може да реализује са ученицима неку од предложених активности које су приказане у односу на своју тежину, од најлакших ка најтежим:

Разред: 3/4

Назив и опис активности:

Разумевање прочитаног – Ова прича нуди добру основу за увид у ученичко разумевање информативних текстова. У том смислу, задатак за ученике може да буде да у тексту различитим бојама означе његове делове (реченице или делове реченица из другог пасуса) у којима се објашњавају проблеми са којима се трудница суочава и решења која се примењују или су планирана за проблем несташице воде (крај другог и трећи пасус). Црвеном бојом се могу подвући проблеми, а зеленом решења. Друга могућност је да се проблеми и решења запишу у форми табеле. Лакша варијанта је уколико се ученицима прецизно укаже у ком пасусу приче су наведени проблеми, а у ком решења. Учитељ може задати лакшу или сложенију варијанту (или их комбиновати), у зависности од састава одељења.

Образовни стандарди на које се активност односи:

СРП.001.О.1.5. Владају техником читања ћириличног и латиничког текста и разумеју информације експлицитно исказане у краћим уметничким и неуметничким текстовима (линеарним и нелинеарним) идентификујући речи и изразе који су им непознати.

СРП.001.С.1.5. Идентификују битне информације у линеарном и нелинеарном тексту.

СРП.001.С.2.5. Издвајају, упоређују и повезују битне информације исказане у различитим деловима текста, као и различитим врстама текстова; представљају информације на различите начине.

Разред: 3/4

Назив и опис активности:

Процена презентованих решења – Ова активност може да се надовеже на претходну, а може да буде и потпуно самостална. Након што ученици издвоје решења за превазилажење мањка пијаће воде које је навела нараторка приче (други пасус), свако од решења уписују у прву колону табеле. У другу колону уписују оцене од 1 до 5 за свако од решења (1: незадовољавајуће решење; 2: задовољавајуће; 3: добро; 4: врло добро и 5: одлично решење). У трећу колону уписује се образложење оцене – шта је добра страна, а шта мањкавост наведеног решења). Овај део активности ученици могу да раде индивидуално или у пару. Након завршетка, разговара се са ученицима о њиховим проценама, упоређују се оцене и предлажу нова/боља решења.

Образовни стандарди на које се активност односи:

СРП.001.Н.2.2. Промишљају о комплексним информацијама из различитих делова текста и различитих извора, раздвајају чињенице од интерпретације, процењују релевантност, упоређују, тумаче и интегришу информације приказане на различите начине (графикон, дијаграм, илустрација, фотографија, звук и анимација).

ПД.001.О.2.7. Учествоју у тимском раду, уважавајући мишљење других.

ПД.001.С.3.1. Користе научне чињенице приликом изношења идеја и закључака.

ПД.001.Н.3.1. Аргументују своје идеје и доносе закључке о процесима и појавама у природи и друштву који су засновани на научним чињеницама.

Разред: 4

Назив и опис активности:

Пречишћавање воде таложењем и филтрирањем – Једно од решења које користи нараторка ове приче за обезбеђивање пијаће воде је остављање бунарске воде која није чиста током два или три дана како би се исталожиле нечистоће, а затим се таква вода без талог пије. Дискусија са ученицима о овом решењу – шта су му предности, а шта недостаци. Ово је добра прилика да се прича повеже са садржајем из природе и друштва о раздвајању састојака смеше цеђењем, одливањем и филтрирањем. Ученици могу симулирати овакву ситуацију користећи воду из баре након кише или додавањем мало земље у воду из чесме. Посматрају шта се дешава након таложења видљивих крупних састојака, одвајају талог и воду одливањем и посматрају како сада вода изгледа. Након тога може се импровизовати филтрирање воде кроз шљунак, песак, вату, како би се добила што чистија вода, за коју и даље не можемо да гарантујемо да је за пиће.

Образовни стандарди на које се активност односи:

СРП.001.С.1.3. Усмено и писано препричавају, причају, описују и учествују у разговору на задату тему; у писаном изражавању примењују правописна правила.

ПД.001.С.2.2. Прате и објашњавају једноставне природне и друштвене појаве и процесе и на основу тога доносе закључке.

ПД.001.С.3.1. Користе научне чињенице приликом изношења идеја и закључака.

ПД.001.О.1.11. Идентификују изворе опасности по живот и здравље људи и објашњавају основне мере заштите.

Ресурси:

▶ <https://www.youtube.com/watch?v=60Big9Ut6Mc>

Разред: 4

Назив и опис активности:

Осетљиве друштвене групе у изазовним ситуацијама – Ова активност ставља у фокус осетљиве друштвене групе када се суочавају са ситуацијама које су проблематичне и за особе које немају никакве факторе који их ограничавају. У том смислу, креће се од ситуације из приче – трудница која се суочава са несташицом воде за себе (и бебу), као и са обезбеђивањем воде за породицу. Разговара се о томе колико је и на који начин њој теже него другим одраслим особама у овој ситуацији. Затим се може направити аналогија са другим осетљивим групама које имају неке потешкоће којих често нисмо свесни (нпр. старије особе се тешко сналазе са савременим технологијама које су им потребне да заврше неке административне послове; деца која немају услове за учење код куће; бескућници током елементарних непогода и сл). Освешћивање оваквих ситуација и дискусија о могућим решењима развија емпатију код ученика и спремност да се помогне онима којима је наша помоћ потребна.

Образовни стандарди на које се активност односи:

СРП.001.С.1.3. Усмено и писано препричавају, причају, описују и учествују у разговору на задату тему; у писаном изражавању примењују правописна правила.

СРП.001.С.3.9. Проналазе решења за животне ситуације свесни веза између узрока и последица (одговоран однос према здрављу, безбедност, друштвено ангажовање, еколошка свест итд.).

ПД.001.О.3.4. Уважавају индивидуалне и културне особености и поштују различитости међу људима.

ПД.001.Н.3.3. Предлажу акције у оквиру школе и локалне заједнице и доприносе њиховој реализацији.

Још занимљивих идеја и активности о природним непогодама:

Приручник за учитеље
КАКО СЕ ЗАШТИТИТИ ОД ПРИРОДНИХ НЕПОГОДА

Ребуси (стр. 151–154)
„Спасојев” број (стр. 167)
Игра „Хазард”/опасност (стр. 170–171)
Магична кутија (стр. 173)
Карта природних непогода (стр. 172)

КЛИМАТСКЕ КАРТИЦЕ ЗА ДЕЦУ

Мисија 6: Утицај климатских промена на људе широм света

Прича 4

Он се плаши...

Еколошки проблем у фокусу:

Поплаве

Остали аспекти:

Брига за друге, иницијатива на личном и локалном плану, улога локалне заједнице и локалне власти у суочавању са поплавама и њиховој превенцији

О чему прича прича?

Ова прича представља обухватан поглед на поплаве – узроке који доводе до њих, последице које се јављају и превенцију настанка поплаве и смањења штете. Приказан је значај проактивног деловања и одговорности појединца, локалне заједнице и локалне власти. Ова тема је посебно погодна за повезивање са ситуацијом у Србији, пошто су поплаве релативно честа појава у нашим крајевима и у блиској прошлости имамо искуства и сведочења о поплавама из 2014. године, можда чак и од ученицима блиских особа. Због тога је ова прича посебно погодна за прављење паралеле са ситуацијом у Србији и актуелна је за наше ученике.

Шта су поплаве?

Поплава је атмосферска непогода током које се излива вода из речног корита и разлива се по околном равном терену. Поплаве могу настати и због подизања нивоа подземних вода. Поплаве се могу јавити и у урбаним срединама у којима кишна канализација не може да прими сву количину пале кише. Кључни природни узрок за појаву поплава су падавине (кише), као и нагло отапање снега и леда. Начини на које људи допринесе настанку поплава су: грађевински радови у кориту река, неодржавање делова водотока око мостова и неодржавање корита текућих вода (Приручник Како се заштитити од природних непогода). Поплаве могу да направе велику штету: уништавају куће, путеве, усеве и доводе људе и животиње у опасност.

Узраст:

3. и 4. разред

Наставни предмет:

Српски језик, природа и друштво, грађанско васпитање, ликовна култура, дигитални свет

Након читања текста, учитељ може да реализује са ученицима неку од предложених активности које су приказане у односу на своју тежину, од најлакших ка најтежим:

Разред: 3/4

Назив и опис активности:

Разумевање прочитаног – Ова прича нуди добру основу за увид у ученичко разумевање информативних текстова. У том смислу, задатак за ученике може да буде да у тексту различитим бојама означе његове делове (реченице или делове реченица) у којима се објашњавају узроци настанка поплава, последице поплава на свакодневни живот људи и могућа решења која су усмерена на мере превенције (крај другог и трећи пасус). Црвеном бојом се могу подвући узроци проблема (екстремне временске прилике), плавом бојом последице на свакодневни живот људи, а зеленом решења/мере превенције. Треба имати у виду да уколико се мере превенције не спроводе адекватно (на пример, чишћење одвода и канала), изостанак тих мера постаје један од разлога драматичнијих последица поплава. Друга могућност је да се проблеми, последице и решења запишу у форми табеле. Лакша варијанта је уколико се ученицима прецизно укаже у ком пасусу приче су наведени сваки од три поменута сегмента. Учитељ може задати лакшу или сложенију варијанту (или их комбиновати), у зависности од састава одељења.

Образовни стандарди на које се активност односи:

СРП.001.О.1.5. Владају техником читања ћириличног и латиничког текста и разумеју информације експлицитно исказане у краћим уметничким и неуметничким текстовима (линеарним и нелинеарним) идентификујући речи и изразе који су им непознати.

СРП.001.О.2.5. Издвајају и репродукују информације експлицитно исказане у краћим текстовима као и непознате речи и изразе, траже објашњење у доступним изворима.

СРП.001.С.1.5. Идентификују битне информације у линеарном и нелинеарном тексту.

ПД.001.О.1.11. Идентификују изворе опасности по живот и здравље људи и објашњавају основне мере заштите.

Разред: 2/3

Назив и опис активности:

Шта радимо у случају поплаве – израда сликовног упутства за школу на основу упутстава из приручника Како се заштитити од природних непогода (стр. 63). Поређење упутстава из Приручника са поступцима наратора приче. Дискусија о томе шта је још могло/требало да се уради. Као подстицај за ову активност могу се искористити сведочења и медијски прилози о поплавама у Србији 2014. године, посебно ако је крај у коме се школа налази био угрожен поплавама (том или неком другом приликом). Упутство се може израдити у форми стрипа, постера, у дигиталном или папирном формату.

Образовни стандарди на које се активност односи:

СРП.001.С.3.3. Правилно пишу и говоре на одговарајућу тему у различитим комуникативним ситуацијама/дигиталном окружењу.

ПД.001.О.1.11. Идентификују изворе опасности по живот и здравље људи и објашњавају основне мере заштите.

ПД.001.С.2.3. Користе различите изворе информација, мерне инструменте и другу опрему за прикупљање података и креирају белешку о природним и друштвеним феноменима по задатој структури.

ПД.001.С.2.4. Представљају спроведено истраживање – писано, усмено, помоћу ленте времена и/или цртежом, укључујући и коришћење ИКТ-а.

Ресурси:

- ▶ [Приручник за учитеље КАКО СЕ ЗАШТИТИТИ ОД ПРИРОДНИХ НЕПОГОДА](#)
- ▶ <https://www.youtube.com/watch?v=cK1OBD1hLWk>

Разред: 3/4

Назив и опис активности:

Које људске активности доводе до (већих) поплава – на основу прочитаног текста ученици (у пару или групи) издвајају поступке људи који олакшавају/доводe до изливања вода (бацање смећа у одводе). Затим читају део текста и посматрају фотографије из приручника Како се заштитити од природних непогода о антропогеним условима који доприносе поплавама (стр. 60-61). Издвајају на табли људске активности које доприносе поплавама – заокружују једном бојом оне активности које зависе од појединца, а другом бојом активности које зависе од ангажовања локалне заједнице/власти. Други део ове активности је симулација (моделовање) утицаја бацања смећа у корито реке на повећање ризика за настанак поплаве. Ученици практично тестирају како се мења проток воде уколико се смеће нађе у потоку/реци – оглед Како река одговара на наше лоше поступке из приручника Како се заштитити од природних непогода (стр. 191).

Образовни стандарди на које се активност односи:

СРП.001.С.1.3. Усмено и писано препричавају, причају, описују и учествују у разговору на задату тему; у писаном изражавању примењују правописна правила.

СРП.001.С.2.5. Издвајају, упоређују и повезују битне информације исказане у различитим деловима текста, као и различитим врстама текстова; представљају информације на различите начине.

СРП.001.С.1.5. Идентификују битне информације у линеарном и нелинеарном тексту.

ПД.001.С.2.2. Прате и објашњавају једноставне природне и друштвене појаве и процесе и на основу тога доносе закључке.

ПД.001.С.2.5. Одређују факторе чије се дејство мери или контролише током огледа/експеримента.

Ресурси:

- ▶ [Приручник за учитеље КАКО СЕ ЗАШТИТИТИ ОД ПРИРОДНИХ НЕПОГОДА](#)

Разред: 3/4

Назив и опис активности:

Дорада и тестирање презентованих решења – Ова активност може да се надовеже на активност Разумевање прочитаног, а може да буде и потпуно самостална. Након што ученици издвоје решења/мере превенције за спречавање (последица) поплава које је навео наратор приче, допуњавају наведена решења новим (нпр. изградња насипа, постављање џакова са песком и сл). Као помоћ, са ученицима се могу истражити прилози (текстови, видео записи) из наших медија који се односе на мере које је држава или локална заједница предузела против поплава. За ту сврху, у интернет претраживачу можете користити неке од ових кључних речи: *поплава, чишћење канала; поплава, баријере*.

Овај део активности ученици могу да раде индивидуално или у пару. Након завршетка, разговара се са ученицима о њиховим решењима и предлажу се нова/боља решења.

Тестирање (неких од) предложених решења може се спровести израдом модела у већој пластичној посуди. Ваљаност решења тестира се додавањем воде која симулира поплаву.

Образовни стандарди на које се активност односи:

СРП.001.Н.2.2. Примишљају о комплексним информацијама из различитих делова текста и различитих извора, раздвајају чињенице од интерпретације, процењују релевантност, упоређују, тумаче и интегришу информације приказане на различите начине (графикон, дијаграм, илустрација, фотографија, звук и анимација).

СРП.001.С.3.9. Проналазе решења за животне ситуације свесни веза између узрока и последица (одговоран однос према здрављу, безбедност, друштвено ангажовање, еколошка свест итд.).

ПД.001.О.2.7. Учествоју у тимском раду, уважавајући мишљење других.

ПД.001.С.3.1. Користе научне чињенице приликом изношења идеја и закључака.

ПД.001.С.2.4. Представљају спроведено истраживање – писано, усмено, помоћу ленте времена и/или цртежом, укључујући и коришћење ИКТ-а.

ПД.001.Н.2.3. Осмишљавају једноставан експеримент на основу кога се може доћи до закључка о истраживаном феномену.

ПД.001.Н.3.3. Предлажу акције у оквиру школе и локалне заједнице и доприносе њиховој реализацији.

Још занимљивих идеја и активности о природним непогодама:

[Приручник за учитеље](#)
[КАКО СЕ ЗАШТИТИТИ ОД ПРИРОДНИХ НЕПОГОДА](#)

Укрштеница (стр. 145)
Заједно у случају опасности (стр. 155)
Игре/активности (стр. 164)
Магична кутија (стр. 173)
Спреманње ранца за спас (стр. 179)

[КЛИМАТСКЕ КАРТИЦЕ ЗА ДЕЦУ](#)

Мисија 6: Утицај климатских промена на људе широм света

Прича 5

Филмски живот

Еколошки проблем у фокусу:

Поплаве

Остали аспекти:

Допринос различитих група у борби са поплавама – особе са инвалидитетом, брига за друге, снага појединца и његов допринос заједници

О чему прича прича?

Ова прича представља сведочење старијег мушкарца са инвалидитетом о суочавању са поплавама и начину на који су поплаве промениле његов живот. Прича из угла старије особе са инвалидитетом, као осетљиве друштвене групе, требало би да подстакне емпатију ученика и уживљавање у ситуацију описану у причи. Фокус је на идејама и поступцима обичног човека које могу олакшати последице поплава. Као и раније, руралне, неразвијене средине поново се приказују као посебно угрожене. Прича представља добру основу за сагледавање проблема изазваних климатским променама и различитих могућих решења, као и за поређење са другим причама које имају сличну тематику (поплаве и/или улогу осетљивих друштвених група у екстремним ситуацијама).

Шта су поплаве?

Поплава је атмосферска непогода током које се излива вода из речног корита и разлива се по околном равном терену. Поплаве могу настати и због подизања нивоа подземних вода. Поплаве се могу јавити и у урбаним срединама у којима кишна канализација не може да прими сву количину пале кише. Кључни природни узрок за појаву поплава су падавине (кише), као и нагло отапање снега и леда. Начини на које људи допринесе настанку поплава су: грађевински радови у кориту река, неодржавање делова водотока око мостова и неодржавање корита текућих вода (Приручник Како се заштитити од природних непогода). Поплаве могу да направе велику штету: уништавају куће, путеве, усеве и доводе људе и животиње у опасност.

Узраст:

3. и 4. разред

Наставни предмет:

Српски језик, свет око нас/природа и друштво, грађанско васпитање, дигитални свет, ликовна култура

Након читања текста, учитељ може да реализује са ученицима неку од предложених активности које су приказане у односу на своју тежину, од најлакших ка најтежим:

Разред: 3/4

Назив и опис активности:

Комбиновање два текста сличне тематике

– Еколошки проблем који је у фокусу ове приче и приче Он се плаши... је исти – поплаве. У оба текста разматрана су решења о смањењу последица поплава. Задатак ученика је да издвоји та решења из оба текста. Решења могу да се запишу на папиру или на табли. Дискутује се о томе да ли би било корисно да су главни јунаци ових прича могли да размене своје идеје.

Ученици допуњавају листу решења својим идејама и/или на основу коришћења текста под насловом О поплавама и о томе шта радимо непосредно пре поплаве (приручник Како се заштитити од природних непогода, стр. 64-65).

Образовни стандарди на које се активност односи:

СРП.001.О.1.5. Владају техником читања ћириличног и латиничког текста и разумеју информације експлицитно исказане у краћим уметничким и неуметничким текстовима (линеарним и нелинеарним) идентификујући речи и изразе који су им непознати.

СРП.001.С.1.5. Идентификују битне информације у линеарном и нелинеарном тексту.

СРП.001.С.2.5. Издвајају, упоређују и повезују битне информације исказане у различитим деловима текста, као и различитим врстама текстова; представљају информације на различите начине.

ПД.001.О.1.11. Идентификују изворе опасности по живот и здравље људи и објашњавају основне мере заштите.

Ресурси:

▶ [Приручник за учитеље КАКО СЕ ЗАШТИТИТИ ОД ПРИРОДНИХ НЕПОГОДА](#)

Разред: 2/3

Назив и опис активности:

Богаћење речника кроз тумачење значења изрека – ученицима се презентују наредне четири изреке:

- Нечије мало је неком пуно;
- Ко хоће нађе начин, ко неће – нађе изговор;
- Вода је добар слуга, али зао господар;
- У јединству је снага.

Ученици тумаче њихово значење у контексту ове приче.

Затим наводе примере из њиховог искуства или примере за које су чули, а који потврђују неку од наведених изрека.

Образовни стандарди на

које се активност односи:

СРП.001.Н.3.5. Користе језик као низ могућности у изражавању, употребљавајући речи и изразе у основном и фигуративном значењу.

ПД.001.О.1.11. Идентификују изворе опасности по живот и здравље људи и објашњавају основне мере заштите.

ПД.001.С.3.1. Користе научне чињенице приликом изношења идеја и закључака.

ПД.001.С.1.1. Објашњавају повезаност живе и неживе природе на очигледним примерима.

Разред: 3/4

Назив и опис активности:

Процена презентованих решења – Ова активност може да се надовеже на претходну, а може да буде и потпуно самостална. Након што ученици издвоје листу решења о смањењу последица поплава (из ове приче, приче Он се плаши..., као и допуну на основу текста О поплавама и о томе шта радимо непосредно пре поплаве), свако од решења уписују у прву колону табеле. У другу колону уписују оцене од 1 до 5 за свако од решења (1: незадовољавајуће решење; 2: задовољавајуће; 3: добро; 4: врло добро и 5: одлично решење). У трећу колону уписује се образложење оцене – шта је добра страна, а шта мањкавост наведеног решења). Овај део активности ученици могу да раде у пару или у групи. Након завршетка, са ученицима се разговара о њиховим проценама, упоређују се оцене и дискутује о њима.

Образовни стандарди на

које се активност односи:

СРП.001.Н.2.2. Промишљају о комплексним информацијама из различитих делова текста и различитих извора, раздвајају чињенице од интерпретације, процењују релевантност, упоређују, тумаче и интегришу информације приказане на различите начине (графикон, дијаграм, илустрација, фотографија, звук и анимација).

ПД.001.О.2.7. Учествоју у тимском раду, уважавајући мишљење других.

ПД.001.С.3.1. Користе научне чињенице приликом изношења идеја и закључака.

ПД.001.Н.3.1. Аргументују своје идеје и доносе закључке о процесима и појавама у природи и друштву који су засновани на научним чињеницама.

Разред: 3/4

Назив и опис активности:

Бонтон понашања према особама са инвалидитетом – ова прича може да послужи као инспирација за разговор о равноправности и дискриминацији особа са инвалидитетом. Ученици наводе примере које су видели или за које су чули, а који се односе на равноправност или дискриминацију особа са инвалидитетом. Ученицима се представља Бонтон понашања према особама са инвалидитетом који је израдило Удружење параплегичара Мачванског округа (доступан на интернету). Издвајају десет препорука за понашање према особама са инвалидитетом које би поделили са другим ученицима у школи. Правила понашања представљају цртежом, у форми стрипа или на неки сличан начин, у папирној или дигиталној форми. Ова активност помаже достизању исхода учења из грађанског васпитања и ликовне културе, а уколико се ради у дигиталној форми, онда се достижу и исходи дигиталног света.

Образовни стандарди на које се активност односи:

СРП.001.С.1.5. Идентификују битне информације у линеарном и нелинеарном тексту.

СРП.001.С.3.8. Формирају етичке и естетско-емоционалне вредности, развијају емпатију.

ПД.001.О.3.4. Уважавају индивидуалне и културне особености и поштују различитости међу људима.

ПД.001.О.3.5. Учествоју у заједничким активностима на нивоу школе и локалне заједнице.

Разред: 4

Назив и опис активности:

Ко хоће нађе начин, ко неће – нађе изговор – Ова активност ставља у фокус осетљиве друштвене групе када се суочавају са ситуацијама које су проблематичне и за особе које немају никакве факторе који их ограничавају. У том смислу, креће се од ситуације из приче – особа са инвалидитетом која има преко 60 година покушава да допринесе борби против поплава и да се брине о својој породици. Разговара се о томе колико је и на који начин овом мушкарцу теже него другим одраслим особама у овој ситуацији. У оквиру ове активности, ученици могу упоредити поступке труднице из приче Жеђи, нестани... и старијег мушкарца са инвалидитетом из ове приче – шта је заједничко у њиховом поступању, а по чему се разликују.

Учитељ може заједно са ученицима да учествује у активности У туђим ципелама – ученици и учитељ не користе једну руку током једног часа и током одмора (увлаче је испод мајице). Дискусија о томе шта су могли, шта нису могли да ураде, како су неке ствари ипак успели да ураде – прилагођавање ситуацији.

Образовни стандарди на које се активност односи:

СРП.001.С.1.3. Усмено и писано препричавају, причају, описују и учествују у разговору на задату тему; у писаном изражавању примењују правописна правила.

СРП.001.С.3.9. Проналазе решења за животне ситуације свесни веза између узрока и последица (одговоран однос према здрављу, безбедност, друштвено ангажовање, еколошка свест итд.).

ПД.001.О.3.4. Уважавају индивидуалне и културне особености и поштују различитости међу људима.

ПД.001.Н.3.2. Решавају проблеме и доносе одговорне одлуке у свакодневним животним ситуацијама употребом стечених знања.

Још занимљивих идеја и активности о природним непогодама:

Приручник за учитеље
КАКО СЕ ЗАШТИТИТИ ОД ПРИРОДНИХ НЕПОГОДА

Укрштеница „Поплава“ (стр. 145)

Ребуси (стр. 151)

Заједно у случају опасности (стр. 155)

Игре/активности – Поплава (стр. 164)

Магична кутија (стр. 173)

Левак (стр. 179)

КЛИМАТСКЕ КАРТИЦЕ ЗА ДЕЦУ

Мисија 6: Утицај климатских промена на људе широм света

Мисија 8: Природа помаже – лов у природи

Прича 6

Љубитељи природе

Еколошки проблем у фокусу:

Одлагање и збрињавање отпада

Остали аспекти:

Улога локалних (еко)група у унапређивању животне средине и образовању локалног становништва за очување животне средине

О чему прича прича?

Ова прича говори о улози локалних организација у решавању проблема у животној средини и едукацији становништва о овим проблемима. Иако је радња приче смештена у Азији, еколошки проблеми који се третирају су универзални – одлагање отпада и његова прерада, загађивање животне средине спаљивањем (отпада), доступност пијаће воде и последице поплава. Улога локалних (еко)организација приказана је из два угла – непосредне еколошке акције (поклањање бокала за филтрирање воде, биљака, семена и ђубрива локалном становништву, рекултивација земљишта) и едукација становништва (како се прави компост, како се гаје љуте папричице). Као и у другим причама, фокус је на поступцима и моћи коју има обичан човек у очувању природе и свог здравља.

Шта су отпад и одлагање отпада?

Отпад је материјал, предмет или супстанца која се више не користи и која се након употребе одлаже. Уколико се не одлаже на правилан начин, отпад загађује земљу, воду и ваздух и штети свим живим бићима. Зато је важно да се отпад одлаже на места предвиђена за то – канте, контејнере, депоније. Последњих деценија фокус је на раздвајању отпада ради његове касније прераде и рециклаже.

Узраст:

2, 3. и 4. разред

Наставни предмети:

Српски језик, свет око нас/природа и друштво, грађанско васпитање

Након читања текста, учитељ може да реализује са ученицима неку од предложених активности које су приказане у односу на своју тежину, од најлакших ка најтежим:

Разред: 2/3

Назив и опис активности:

Отпад – од проблема до решења

Фокус ове активности је на паљењу отпада као једног од решења ком људи прибегавају да би уклонили отпад (органски отпад, папир, пластику...). Ученици који имају искуство са таквим поступцима описују како изгледа када се спаљује отпад (дим, непријатан мирис).

Ученици читају први део текста са задатком да препознају како је организација Љубитељи природе помогла људима да користе отпад на еколошки ваљан начин (компостирање).

Разговор о потреби раздвајања различитих врста отпада како би исти лакше могао да се поново користи.

Уколико су ученици заинтересовани, може се са њима организовати и спровести компостирање у школским условима (погледати активност – Компост за нашу школу).

Образовни стандарди на које се активност односи:

СРП.001.О.1.5. Владају техником читања ћириличног и латиничког текста и разумеју информације експлицитно исказане у краћим уметничким и неуметничким текстовима (линеарним и нелинеарним) идентификујући речи и изразе који су им непознати.

СРП.001.С.1.5. Идентификују битне информације у линеарном и нелинеарном тексту.

ПД.001.О.1.11. Идентификују изворе опасности по живот и здравље људи и објашњавају основне мере заштите.

ПД.001.О.3.2. Усвајају навике које доприносе безбедности, заштити и очувању животне средине, сопственог здравља и здравља других.

Разред: 2/3

Назив и опис активности:

Компост за нашу школу

Ова активност може да се надовеже на претходну, а може постојати и као самостална активност након читања текста и издвајања појмова компост/компостирање.

Ученици покушавају да, на основу текста, одгонетну шта је компостирање, како се одвија овај процес и због чега је значајан.

Након тога, заједно са учитељем гледају епизоду серијала Уприроди се (епизода Компостирање). Дискутују и разматрају могућности за прављење компоста у школи. Разговара се о томе који органски отпад се ствара у школи (покошена трава, остаци воћа и поврћа, опало лишће и сл.) и где би се одлагао отпад од којег би настао компост. Може се организовати разговор са одговорном особом из школе која се брине о биљкама у школи и школском дворишту, са циљем да се сазна како би се користио компост уместо куповног ђубрива.

Уколико је из било ког разлога неизводљива акција на нивоу школе, може се организовати компостирање у чашама. Тако би се обезбедио компост за биљке у учионици.

Без обзира која од ових варијанти се користи, стварање компоста негује упорност и стрпљивост код ученика, пошто је за резултате потребно и по неколико месеци бриге о отпаду како би се претворио у компост.

Образовни стандарди на које се активност односи:

СРП.001.С.2.2. Одређују значења непознатих речи и фразеологизама на основу ситуације и контекста у којем су употребљени, издвајају делове текста који су им нејасни, траже објашњење и прикупљају додатне информације из различитих извора.

ПД.001.О.3.5. Учествоју у заједничким активностима на нивоу школе и локалне заједнице.

ПД.001.О.2.7. Учествоју у тимском раду, уважавајући мишљење других.

Ресурси:

- ▶ [Уприроди се \(епизода Компостирање\)](#)
- ▶ [Компост у чаши](#)

Разред: 3/4

Назив и опис активности:

Акције „Љубитеља природе“ – разговор учитеља са ученицима о организацијама које помажу у очувању и заштити природе (нпр. Млади истраживачи Србије), а које су организовале еколошке акције у локалној заједници.

Након тога, ученици индивидуално читају текст и издвајају (подвлаче у тексту или означавају на маргини договореном ознаком – дрво, зелено срце и сл.) шта је урадила организација Љубитељи природе. Издвајају подвучено у виду теза (овај део задатка може да се ради у паровима).

Након издвајања акција Љубитеља природе, ученици их сврставају у категорије – на пример, **Подучавање** локалног становништва, **Поклони** за становништво који им чине живот лакшим и здравијим; **Садња биљака** које пречишћавају ваздух. Присећају се еколошких акција у свом крају и сврставају их у једну од наведених категорија (или се уводи нова категорија, ако је потребно, на пример Образовање деце/Сарадња са школама). Уколико не могу да се сете, може их подсетити учитељ/ица или заједно претражују интернет у потрази за информацијама.

Образовни стандарди на које се активност односи:

СРП.001.С.2.5. Издвајају, упоређују и повезују битне информације исказане у различитим деловима текста, као и различитим врстама текстова; представљају информације на различите начине.

ПД.001.С.3.1. Користе научне чињенице приликом изношења идеја и закључака.

ПД.001.С.1.3. Препознају еколошку оправданост употребе обновљивих ресурса и рационалног коришћења необновљивих ресурса на једноставним примерима.

Разред: 4

Назив и опис активности:

Спалионице отпада – да или не?

Након читања текста, отвара се дискусија, о разлозима због којих људи спаљују отпад и последицама по здравље људи.

Учитељ започиње дискусију о спалионицама отпада – ако је спаљивање отпада штетно по здравље, због чега многи градови граде спалионице отпада? Како оне утичу на здравље људи? Које су користи од спалионица отпада?

Да би се ученицима приближила ова тема, потребно их је информисати о томе шта су спалионице отпада и како функционишу у Србији (погледати ресурсе).

Образовни стандарди на које се активност односи:

СРП.001.Н.3.4. Решавају проблеме, упоређују и образлажу догађаје кроз процену узрока и последица у свакодневном животу; формирају се као моралне личности које познају и негују општеприхваћене људске и друштвене вредности.

СРП.001.Н.3.1. Слободно и аутентично исказују своје мисли у говору и писању придобијајући пажњу других.

ПД.001.Н.3.1. Аргументују своје идеје и доносе закључке о процесима и појавама у природи и друштву који су засновани на научним чињеницама.

Ресурси:

- ▶ https://www.youtube.com/watch?v=p_pCuq0IJQw
- ▶ <https://www.bcenergy.rs/rs/>
- ▶ [Предности и недостаци спалионица отпада](#)

Још занимљивих идеја и активности о природним непогодама:

Приручник за учитеље
КАКО СЕ ЗАШТИТИТИ ОД ПРИРОДНИХ НЕПОГОДА

Понашање у ванредним ситуацијама (стр. 166)
Еко-календар (стр. 172)
Магична кутија (стр. 173)
Организовање кампања (стр. 190)

КЛИМАТСКЕ КАРТИЦЕ ЗА ДЕЦУ

Мисија 6: Утицај климатских промена на људе широм света
Мисија 12: Спремни за климатске промене

ПИШЕМ ТИ ПРИЧУ

Представљена Вам је збирка прича о климатским променама и активности које можете да реализујете са ученицима. Ипак, ту није крај... можете отићи и корак даље и осмислити своју причу о климатским променама – сами или заједно са ученицима.

Нудимо Вам неколико могућности које можете искористити као идеју од које ћете кренути:

Адаптирајте неку од постојећих прича из књиге прича „МИ“, такмичење у прилагођавању климатским променама

Измените неки од ликова, додајте нове ликове или сместите причу у контекст Србије или локалне заједнице у којој живите. Такође, можете изменити и само један део приче – на пример, део који говори о могућим решењима проблема са којима су се јунаци те приче суочили.

Вести о нежељеним догађајима као основа за причу

Искористите неки од извештаја или вести у којима се говори о последицама климатских промена у неком месту, на деци примерен начин. Осмислите причу о нашем подручју говорећи о екстремним врућинама протеклих неколико година; поплавама; суши и несташици воде током лета у неким насељима и (не)солидарности људи током тог периода. Тако би, на пример, на основу вести из периода великих поплава 2014. године, прича могла да почне овако: У једном малом граду у близини Београда, Обреновцу, спустила се наизглед уобичајена мајска ноћ. Иако су кише падале претходних дана, становници су мирно спавали. Девојчицу Марију пробудио је лавез њеног пса праћен необичним звуком какав Марија и њени родитељи, па чак ни бака Зора, никада нису чули...

Фотографија или низ фотографија као инспирација за причу

Упечатљиве фотографије или низови фотографија о поплавама, суши, несташици воде могу да послуже као основа за развијање приче. Разговарајте са ученицима о ономе што се види на сликама, али и шта је могло да се чује, осети у тренутку када је фотографија настала, договорите се о ликовима који ће бити укључени у причу и... прича може да почне да се ствара, као индивидуални или групни подухват.

Шта би било кад би било...

Климатске промене могу да буду основа за осмишљавање могућег сценарија онога што ће се десити у будућности у форми научно-популарног текста. На пример, наслов приче би могао да буде Како ће изгледати Зимске олимпијске игре 2046. године. Ученици би прво истражили који олимпијски спортови постоје данас и како би на њих могле да утичу климатске промене, првенствено глобално повећање температуре и смањена количина снежних падавина.

Како је нестао...

Промишљање о климатским променама може да буде подстакнуто кроз приче о нестанку нечега према чему деца имају емотивни однос. У том смислу би осмишљавање и писање прича под насловом Како је нестао Деда Мраз/бели медвед или Где је нестао снег могао да буде добар начин за уживљавање у ову тему и развој одговорности и емпатије према природи.

Нека вештачка интелигенција ради за Вас

Уколико немате инспирацију, покушајте да искористите помоћ неког од алата вештачке интелигенције који су Вам доступни (ChatGPT, Copilot и сл). Формулишите што прецизнија упутства, унесите одговарајуће информације или прилоге са интернета и задајте да се осмисли прича за ученике узраста 8 до 9 година, на пример. Процените причу коју сте добили. Уколико нисте задовољни, напишите шта треба да се промени и поново пустите вештачку интелигенцију да уради посао. Некада ћете бити у потпуности задовољни причом, а некада ће предлог који добијете на овај начин бити корак који Вам је био потребан да сами наставите даље. Боље резултате ћете вероватно добити уколико упутство задате на енглеском језику, а захтевате готову причу на српском језику.

И много тога још...

Граница је само Ваша машта.

Желимо Вам много успеха,
аутор и сарадници на изради Приручника

